

Pistacia atlantica

אלה אטלנטית

משפחה: אלתיים , Anacardiaceae

מוצא : מצפון אפריקה ועד ההימלאיה, גדל בר בארץ

אופי : עץ גדול, רחב נוף, נשיר צבעי שלכת מרהיבים

צורת צמרת : סגלגלה, עגולה

פריחה : חסרת חשיבות גננית

עונת פריחה : בסוף החורף (מרץ)

פרי : אגוזית חד זרעית באשכולות, בקצות הענפים

סימן זיהוי : עפץ בצורת אלמוג ורוד משתנה בבגרות לשחור

גובה כבוגר : 12 - 15 מ

קוטר כבוגר : 12 מ

קצב גידול : איטי

השקיה : חסכונית, בשנים הראשונות עד להתבססות

קרקע : בכל הקרקעות כולל מלוחות וגיריות

התאמה גאוגרפית : כל הארץ כולל הערבה.

עמידות אקלימית : עמידות בקור ובחום

שימושים : בודד, קבוצה, צל, חורשה (לא ממליצה כשדרה)

Pistacia palaestina

אלה ארץ ישראלית

משפחה: אלתיים , Anacardiaceae

מוצא : מזרח הים התיכון, גדל בר בארץ, צמח חורש

אופי : עץ גדול, רחב נוף, נשיר צבעי שלכת מרהיבים

אדומים – כתומים וצבעי לבלוב

צורת צמרת : סגלגלה, עגולה

פריחה : אדמדמה

עונת פריחה : בסוף החורף (מרץ - אפריל)

פרי : אגוזית חד זרעית באשכולות אדומים, בקצות הענפים

סימן זיהוי : עפץ בצורת בננה ורוד משתנה בבגרות לשחור

גובה כבוגר : 8 - 10 מ'

קוטר כבוגר : 6 - 8 מ'

קצב גידול : איטי מאד

השקיה : חסכונית, בשנים הראשונות עד להתבססות,

תוספת השקיה בגן תעודד התפתחות יותר מהירה

קרקע : בכל הקרקעות למעט מלוחות

התאמה גאוגרפית : כל הארץ כולל הערבה.

עמידות אקלימית : עמידות בקור

שימושים : בודד, קבוצה, עץ קטן על כמה גזעים, חורשה

(לא ממליצה כשדרה)

Pistacia chinensis

אלה סינית

משפחה: אלתיים, Anacardiaceae

מוצא : סין

אופי : עץ גדול, רחב נוף, נשיר צבעי שלכת מרהיבים

אדומים – כתומים וצבעי לבלוב

צורת צמרת : סגלגלה, עגולה

פריחה : ללא חשיבות גננית

עונת פריחה : בסוף החורף (מרץ - אפריל)

פרי : אגוזית חד זרעית באשכולות אדומים,

בקצות הענפים

גובה כבוגר : 8 - 15 מ'

קוטר כבוגר : 6 - 8 מ'

קצב גידול : בינוני – מהיר

השקיה : חסכונית, בשנים הראשונות עד להתבססות,

תוספת השקיה בגן תעודד התפתחות יותר מהירה

קרקע : ברוב הקרקעות, למעט בקרקע מלוחה או גירית.

מעדיף קרקע לחה, עמוקה ומנוקזת היטב.

התאמה גאוגרפית : צומח היטב במישור החוף,

בשפלה הפנימית, בהר ובהר הגבוה.

עמידות אקלימית : עמידות בקור

שימושים : בודד, קבוצה, עץ שדרה, חורשה

עוד על עצי האלה ...

האלה פורחת בחודשים מרץ-אפריל, התפרחות שלה הן אשכולות צפופים של פרחים זעירים, וצבעם אדום. כלומר, היא תורמת צבע אדום לחורש וגם לגינה כמה פעמים בשנה. האלה הארץ-ישראלית נחשבת למרכיב חשוב בחורש הים-תיכוני, היא מלווה את האלון המצוי בחברת הצמחים המפורסמת "אלון מצוי ואלה ארץ-ישראלית".

האלה היא עץ דו-ביתי, כלומר ישנם עצי זכר בעלי תפרחות עתירות גרגרי אבקה, ועצי נקבה הנושאים פירות. אם נסתכל על ענף נושא פירות, נוכל לראות שחלקם כחלחלים וחלקם אדומים. הפירות המכילים זרע מפותח הם הכחולים, ואילו הפירות האדומים הם עקרים. הציפורים האוכלות את הפירות ומפיצות את הזרעים יודעות זאת, ואוכלות רק את הפירות הכחולים, אולם נמשכות לצבע האדום המשמש רק לפרסומת.

צמחים לאומיים / מאיר שלו

בימים אלה הגיעה אל רשות שמורות הטבע פנייה מן הגנים הבוטניים של בייגין. מתברר שלקראת האולימפיאדה מתכוונים הסינים להציג את "הפרח הלאומי" ואת "העץ הלאומי" של כל אחת מן המדינות המשתתפות, והם מבקשים לדעת מהם הפרח והעץ הלאומיים שלנו. כיוון שישראל טרם בחרה לה כאלה, הכריזה רשות שמורות הטבע על משאל ציבורי.

העצים המועמדים הם: אלון, חרוב, זית, קטלב, אלה ארץ-ישראלית, תמר, כליל החורש, שקד, שיטת הנגב וצפצפת הפרת.

הפרחים המועמדים הם: כלנית, רקפת, תורמוס, דם-המכבים, נרקיס, אחירותם, דבורנית דינסמור, חלמונית, אדמונית החורש, חצב.

לעניות דעתי אפשר לצמצם את הרשימה מאוד. שיטת הנגב וצפצפת הפרת אינן מוכרות ונפוצות דיין. התמר, הזית והשקד, על אף העבר הפראי שלהם, נעשו עצי פרי. כליל החורש והקטלב חתיכים מדי, האלון גברי וצפוי מדי, ועם החרוב יש בעיה. הסינים רגישים מאוד. אם חס וחלילה נשלח לגנים הבוטניים בבייגין חרוב זכר, הריח עלול להפתיע אותם ברמה של נתק בין שתי המדינות. בקיצור, אני בעד האלה הארץ-ישראלית. היא גברת מרשימה, חסונה ויפה. שורשיה נטועים עמוק מאוד. היא מייצגת עשייה שקטה, לא מתלהמת, וקשר עז אל הארץ ואל האדמה.

מן הפרחים הייתי מעיף קודם כל את הדבורנית, את החלמונית ואת האדמונית, שלוש הבארביות של הפלורה המקומית. הן יפות, מרוחקות, לא מושגות, יש להן ייעוץ ביחסי ציבור. בקיצור, הן מייצגות רק את עצמן, לא אותי. הכלנית צפויה מדי, התורמוס נחמד אבל זה הכל. האחירותם הוא לא בדיוק פרח, הוא שיח ענקי, כמעט עץ. דם-המכבים הוא הפרח של יום הזכרון. את הנרקיס הצלחנו להשמיד כמעט לגמרי, כך שיש הגיון ישראלי רב בבחירתו כפרח לאומי, אבל אני מעדיף את הרקפת ואת החצב. שניהם מוכרים ואהובים. שניהם יפים וצנועים למראה, אבל אל תניחו למראה העדין הזה להטעות אתכם. מדובר ביצורים קשוחים ושרדנים, לא ברננים, שצמידותם לקרקע מעוררת התפעלות.

החצב מסתגל לעמק ולהר, למדבר ולחוף. דווקא בסוף הקיץ, בחום הרב ביותר ובאדמה היבשה ביותר, כשכל הצמחים האחרים מתקיימים בקושי, הוא מצמיח שרביט זקוף של פרחים. והוא לא רק יפה, הוא גם חכם. הוא משקיע את המאמץ הזה כדי שלא יצטרך להתחרות בפרחים אחרים על תשומת לבם של החרקים, וכך הוא יכול להרשות לעצמו לחסוך בבושם ולוותר על צבע. בקיצור, הוא לא עושה פוזות ולא מפריח סיסמאות, הוא עוסק בעניינים האמיתיים.

כמו החצב, גם הרקפת ניחנה בתערובת של קשיחות ועדינות, וגם אותה אנחנו רואים בדרך כלל בחבורות צפופות וגדולות. לשניהם יש מדיניות של השארת הילדים ליד המשפחה. זרעי החצב לא נישאים רחוק ובצלו מתרבים בתוך האדמה. ואצל הרקפת, הגבעולים שנסאו את הפרחים מתקמרים, מרכינים ראש ומצמידים את הפרי אל הקרקע, כדי שישמטו את הזרעים על יד צמח האם.

התפיסה של החצב ושל הרקפת אומרת: אם הצלחתי לגדול, להתבגר ולעשות זרעים במקום הזה, כדאי גם לילדים שלי לגדול כאן, סימן שזה מקום די טוב. התפיסה האחרת, כמו של הסביון, למשל, אומרת שמעבר לאופק יש תמיד מקום טוב מזה, וכדאי להתעופף לשם כמה שיותר מהר. אפשר להסתכל על זה גם מן הזווית המשפחתית: אצל הרקפת והחצב הילדים נשארים אצל אבא ואמא עד גיל ארבעים ושתיים ונהנים ממים, חשמל, כביסה וארוחות חינם, לעומת אלה שעוברים דירה בגיל עשרים.

אך לפני שאעליב הורים וילדים נחזור לפרחים ולעצים. אני בעד עץ ופרח שישקפו וייצגו את מי שנולד כאן וחי כאן. בלי פוזות פטריוטיות ובלי סיסמאות מתלהמות. ואני יודע בדיוק על מי אני מדבר. סמוך לביתי צומחות שלוש אלות ארץ-ישראליות. אחת ענקית, אחת גדולה ואחת בינונית. באהבתי אותן פיזרתי למרגלותיהן זרעים של רקפות. חלפו כמה שנים - ופתאום הן פורחות. המראה משובב נפש. לא צריך סחלבים, כלילי חורש ואדמוניות כדי להתרגש וליהנות. די ביופי הפשוט של שתי אלה ליד הבית, קרוב לעין וללב.

